

Examen VMBO-BB

2015

tijdvak 1
dinsdag 19 mei
09.00 - 10.30 uur

economie CSE BB

Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

Beantwoord alle vragen in dit opgavenboekje.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 37 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 45 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

- Omcirkel het goede antwoord (voorbeeld 1).
- Geef verbeteringen aan volgens voorbeeld 2 of 3.

(1)   A
          ⓑ   C
          D

(2)   A
          ⓧ   C
          D

(3)   B   A
                  ⓧ   D

Jongerenvakanties

Timo, 17 jaar oud, leerling mbo Detailhandel heeft samen met zijn even oude vrienden Jimmy, Mike en Jordy geld gespaard voor een actieve buitenlandse zomervakantie. Timo ziet op een internetsite de volgende advertentie:

Hou jij ook van een actieve vakantie? Speciaal voor jongeren in de leeftijdscategorie 17 tot en met 35 jaar hebben wij een aantal uitdagende reizen. Je kunt je voor deze reizen alleen of met je beste vriend(en) en/of vriendin(nen) inschrijven. Dit is een vakantie om nooit te vergeten!

- 1p   1   Timo haalt zijn informatie van het internet. Zijn vriend Jimmy heeft op een andere manier informatie gevonden over actieve jongerenvakanties.
→ Noem twee andere manieren waarop Jimmy informatie over jongerenvakanties kan vinden.

1 .....

2 .....

- 1p   2   Timo moet zijn vrienden nog zien te overtuigen van zijn voorkeur, maar Timo vindt wel dat deze actieve jongerenvakantie in hun behoeften voorziet.
→ Geef bij elke behoefte aan tot welk soort behoefte deze hoort.

	basisbehoeften	overige behoeften
op vakantie gaan met vrienden		
het gebruik van drinkwater op de camping		

De advertentie op de internetsite vervolgt:

De jongeren-actiefweek: duiken, kanoën, surfen en nog veel meer, allemaal in één week!

Vanaf: € 199 per persoon exclusief tent(en)

Leeftijd: vanaf 16 jaar

Land: Frankrijk

Duur: 5 dagen

Voor de overnachtingen betaal je:

2 personen: € 375 per tweepersoons tent

3 personen: € 450 per driepersoons tent

4 personen: € 500 per vierpersoons tent

- 1p 3 De jongens hebben de bijkomende kosten bekeken van het overnachten in een tent. Timo voelt het meest voor het huren van een vierpersoons tent voor hen samen, maar Jimmy heeft een voorkeur voor de huur van tweemaal een tweepersoons tent, ondanks het prijsverschil.
→ Bereken in hele euro's het totale prijsverschil tussen de huur van twee 2-persoons tenten en van een 4-persoons tent. Noteer je berekening.

.....

.....

.....

.....

.....

- 1p 4 Volgens Mike en Jordy moet er eerst maar eens een prioriteitenlijstje worden opgesteld, want voor de reis moeten er ook nog andere kosten worden betaald.
Gegeven zijn de volgende stellingen:
- 1 Een prioriteitenlijst voor de jongens is een overzicht van alle te verwachten inkomsten, uitgaven, kosten en af te sluiten verzekeringen van de groep tijdens de vakantie.
  - 2 Een prioriteitenlijst voor de jongens is een overzicht in volgorde van belangrijkheid van alle zaken die de groep wil kopen voor de vakantie.
- Welke bewering is juist?
- A Alleen 1 is juist.
  - B Alleen 2 is juist.
  - C Beide zijn juist.
  - D Geen van beide is juist.

Oók van de internetsite komt de volgende informatie:

Met je eigen tent kamperen op het gezellige groepsterrein behoort óók tot de mogelijkheden.

Dit is inclusief de overnachtingen en elektriciteit.

Prijs voor 4 personen + kampeerplaats: € 369

- 2p 5 Mike ontdekt nog een voordelig alternatief. De 4 jongens willen een eigen tent meenemen. De kosten voor overnachting met een eigen tent bedragen dan € 369. Daarnaast moeten zij € 199 per persoon betalen voor deelname aan de activiteitenweek. Bovendien komen de jongens dan in aanmerking voor een extra korting van 15% voor scholieren tot en met 17 jaar op de totale groepsprijs!
- Bereken in twee decimalen hoeveel de kosten **per persoon** bedragen. Noteer je berekening.

.....

.....

.....

.....

.....

Tot slot komt de vraag: hoe komen we op de bestemming? Ze worden het eens over de volgende alternatieven met de bijbehorende geschatte reisduur en kosten per persoon:

	reisduur	kosten per persoon
trein	12 uur	€ 69
vliegtuig	4 uur	€ 99

- 1p 6 Mike zegt: “Ik wil het zo goedkoop mogelijk, dus moeten we met de trein.” Timo reageert: “De hogere kosten van het vliegen kan ik terugverdienen door de kortere reistijd.”
- Hoe kun je door een kortere reistijd de extra kosten terugverdienen?
- A Doordat je sneller op je bestemming bent, heb je langer vakantie.
  - B Doordat je sneller op je bestemming bent, kun je daar meer uitgeven.
  - C Door de kortere reistijd, kun je meer werken.
  - D Door de kortere reistijd kun je meer uitgeven.

T-Shop

Elliz en Nils hebben een web-shop. De web-shop heeft de naam: T-Shop. Zij verkopen T-shirts met de mogelijkheid om deze te laten bedrukken. Onderstaande gegevens zijn van het vorig jaar.

omzet	€ 157.225
huisvestingskosten	€ 69.000
personeelskosten	€ 38.000
verkoopkosten	€ 12.575
inkoopwaarde	€ 70.575

- 1p 7 Er werden vorig jaar 12.578 T-shirts ingekocht.
→ Bereken in twee decimalen de gemiddelde inkoopprijs van één T-shirt.
Schrijf je berekening op.

.....

.....

.....

.....

- 1p 8 Elliz zegt: "Vorig jaar hebben we verlies gedraaid."
→ Laat aan de hand van een berekening van het nettoresultaat zien dat Elliz gelijk heeft. Vul daarvoor de bedragen in onderstaande tabel in.

omzet	€	157.225
	€	- .....
brutowinst	€	.....
	€	.....
	€	.....
	€	- .....
nettoresultaat	€	.....

Elliz en Nils hebben besloten om hun assortiment te gaan uitbreiden met kekke sjaltjes.

Gegevens sjaltjes:

- Inkoop prijs € 3,45
- Brutowinstmarge 180% van de inkoop prijs
- BTW-percentage 21%

- 2p 9 Bereken de consumentenprijs van één sjaltje. Vul daarvoor onderstaande tabel in.

inkoop prijs	€
brutowinst	€ _____
verkoop prijs	€
btw	€ _____
consumentenprijs	€

- 2p 10 Nils: "De uitbreiding van het assortiment leidt tot extra kosten. Je moet die sjaltjes inkopen, maar daarnaast zullen de bedrijfskosten ook gaan stijgen."

→ Geef twee voorbeelden van bedrijfskosten die kunnen stijgen door de uitbreiding van het assortiment.

1 .....

2 .....

- 1p 11 Elliz en Nils zijn het er in ieder geval over eens dat T-Shop meer onder de aandacht moet worden gebracht bij de consument. Ze gaan dit doen door een nieuwsbrief te versturen met onder andere de actie: T-shirts met 25% korting.

Welke marketinginstrumenten worden gebruikt door het versturen van een nieuwsbrief en het geven van korting?

- A plaats- en promotiebeleid
- B promotie- en productbeleid
- C product- en prijsbeleid
- D promotie- en prijsbeleid

- 1p 12 Elliz: "Door het geven van 25% korting zal de winst in eerste instantie niet hoger worden of het verlies niet kleiner."
Nils: "Dit is meer een actie voor de toekomst van T-shop."
→ Hoe kan het geven van een korting een voordeel in de toekomst opleveren voor T-shop?
Gebruik in je antwoord het begrip concurrenten.

.....

.....

.....

.....

.....

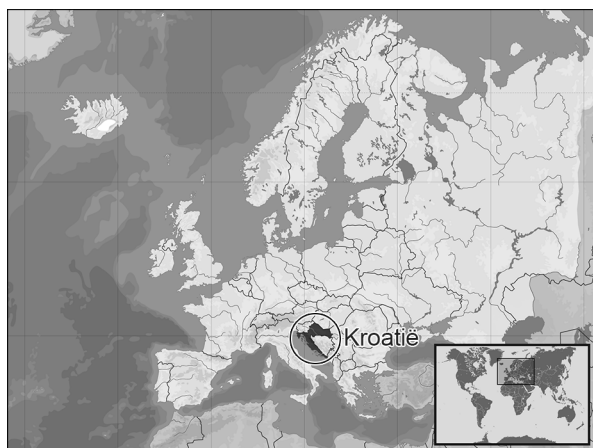
.....

Kroatië: EU lidstaat nummer 28

Uit de krant:

Kroatië toegetreden tot Europese Unie.

Kroatië is sinds 1 juli 2013 de 28ste lidstaat van de Europese Unie (EU). De Kroaten krijgen 12 zetels in het Europees Parlement. Alle Kroaten zijn nu EU-burgers. Kroatië moet tenminste twee jaar lid zijn van de EU voordat het ook lid kan worden van de eurozone.

De 15 jarige tweelingbroer en -zus Mirko en Tatjana gaan met hun ouders op vakantie naar Kroatië en bereiden zich voor op hun reis.

1p 13 Mirko zucht: “Wij moeten volgend jaar examen doen en ik weet niet eens meer precies welke de andere 27 lidstaten zijn...” Tatjana heeft daar minder moeite mee en noemt enkele EU-lidstaten.

In welk van de antwoorden zijn alle genoemde landen lid van de EU?

- A Albanië, Bulgarije, Malta en Finland.
- B België, Denemarken, Duitsland en Griekenland.
- C Cyprus, Ierland, Turkije, Zwitserland.

1p 14 Kroatië heeft er ongeveer tien jaar over gedaan, om een EU-lidstaat te worden. “Je zou denken dat het EU-lidmaatschap wel veel voordelen moet bieden,” veronderstelt Tatjana.

Gegeven zijn twee stellingen over de EU.

→ Geef bij elke stelling aan of deze juist is of onjuist.

	juist	onjuist
Vrij verkeer van kapitaal: banken kunnen zich in elke lidstaat vestigen.		
(Export)subsidies van de EU maken producten uit de EU goedkoper op de wereldmarkt.		

- 1p 15 “Als een land lid is van de EU dan moet het toch ook betalen voor het lidmaatschap? Ik lees hier in een artikel dat elk EU-land 0,73% van het nationaal inkomen moet bijdragen aan het EU-budget. Kan Kroatië dat wel betalen?”, vraagt Tatjana zich hardop af. Mirko gaat even rekenen. Het nationaal inkomen van Kroatië bedroeg € 62 miljard in 2013.
→ Laat met een berekening zien hoeveel Kroatië zal moeten bijdragen aan het EU-budget. Noteer je berekening in hele euro's.

.....

.....

.....

.....

- 2p 16 Kroatië wil in 2015 de euro invoeren.
Welke invloed heeft het voeren van de euro als gemeenschappelijke munt binnen de Europese Monetaire Unie (EMU) op de toeristen?
→ Kies in de zinnen de juiste woorden.
Doe het zo: schrijf achter de nummers 1, 2 en 3 het woord dat je kiest.
De toeristen kunnen de prijzen (1)... goed/niet goed... met elkaar vergelijken.
De concurrentie in de eurolanden wordt daardoor gestimuleerd. Dat is uiteindelijk financieel (2) ...voordelig/nadelig... voor de toeristen.
De toeristen uit deze landen hebben (3) ... veel/geen... last van wisselkoersverliezen.

(1) .....

(2) .....

(3) .....

- 1p 17 Mirko en Tatjana en hun vader nemen plaats op een zonnig terrasje.
“Reken er maar vast op dat jij voor een Nederlands biertje en een krant uit Nederland hier in Kroatië wel wat meer zult moeten betalen dan in Nederland”, zegt Tatjana tegen haar vader.
Waardoor worden importgoederen duurder?
A De exporteur ontvangt van de overheid subsidie en verrekt dit met de prijs.
B De exporteur heeft een voordeel met de wisselkoers en berekent dit door in de prijs.
C De importeur berekent de extra gemaakte kosten door in de eindprijs.
D De importeur ontvangt van de overheid subsidie en verrekt dit met de prijs.

- 1p 18 De vader van Mirko bekijkt het prijsverschil tussen een biertje in Nederland en een biertje in Kroatië.
Gegeven zijn de volgende prijzen en btw-percentages.

	btw	consumentenprijs	btw bedrag
Nederland	21%	€ 3,00	€ 0,52
Kroatië	25%	€ 1,80	€

→ Bereken in twee decimalen hoeveel de btw bedraagt op een biertje in Kroatië. Noteer je berekening.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 1p 19 Vader zegt: “Nu Kroatië EU-lid is geworden, worden er geen invoerrechten meer op producten uit de EU geheven. Dit zal ook gevolgen hebben voor de Nederlandse export.”
Wat is waarschijnlijk het gevolg voor de export uit Nederland wanneer de invoerrechten tussen Nederland en Kroatië worden afgeschaft?
- A De Nederlandse export naar Kroatië zal waarschijnlijk afnemen.
  - B De Nederlandse export naar Kroatië zal waarschijnlijk gelijk blijven.
  - C De Nederlandse export naar Kroatië zal waarschijnlijk toenemen.

Helaas Pindakaas

“Uit de regiokrant...”

De vader van Klaas is eigenaar van De Notenshop.

Klaas is een sportieve 14 jarige vmbo-er, die graag een broodje pindakaas lust. Met pindakaas bouw je spiermassa op, dus dat zit wel goed. Terwijl Klaas in De Notenshop meehelpt met opruimen, ziet hij de consumentengids liggen op de koffietafel.

- 1p 20 Klaas heeft op school al eerder wat geleerd over de taken en werkzaamheden van consumentenorganisaties, zoals het doen van vergelijkende warenonderzoeken.
- Geef aan waarom een consumentenorganisatie dé aangewezen instantie is voor het doen van een vergelijkend warenonderzoek.

.....

.....

.....

.....

- 1p 21 Klaas bekijkt de consumentengids. Zijn aandacht wordt getrokken door een vergelijkend warenonderzoek over pindakaas.
- Gegeven zijn twee beweringen:
- 1 Een vergelijkend warenonderzoek is een onderzoek waarbij soortgelijke producten van verschillende merken met elkaar worden vergeleken.
  - 2 Een vergelijkend warenonderzoek is een onderzoek waarbij verschillende soorten producten en merken met elkaar worden vergeleken.
- Welk antwoord met betrekking tot de beweringen is juist?
- A Alleen 1 is juist.
- B Alleen 2 is juist.
- C Beide zijn juist.
- D Geen van beide is juist.

Test pindakaas

Merken en type	Prijs per 100 gram	Inhoud (gram)	Hoeveelheid pinda's in %	Smeerbaarheid	Smaak	Testoordeel
1 Olé	€ 0,50	350	85	□	++	8,1 ▲
2 Olé Creamy	€ 0,63	350	74	++	++	8,0
3 Dolce Vita	€ 0,30	500	84	+	++	7,8 ●
4 Jolly	€ 0,41	350	85	□	+	7,8
5 Arizona	€ 0,43	350	76	+	++	7,8
6 Olé Light	€ 0,56	350	77	a	+	7,5
7 Jolly Euro	€ 0,22	500	51	++	+	7,4
8 Uni Pinda	€ 0,30	500	83	□	+	7,2

++ zeer goed   + goed   □ redelijk   - matig
 ▲ beste uit de test   ● beste koop

- 1p 22 Klaas bekijkt de pindakaas-test. Het valt meteen op dat de nummer 1(Olé) als beste uit de test komt, maar dat pindakaas nummer 3 (Dolce Vita) toch als beste koop wordt aanbevolen. Klaas begrijpt er niks van.
 → Leg uit waarom de 'beste uit de test' niet de 'beste koop' is.

.....

.....

.....

.....

- 1p 23 Klaas raakt in discussie met zijn vader over het testresultaat. Klaas is het niet eens met de aanbeveling. Klaas ziet namelijk dat pindakaas nummer 8 (Uni Pinda) even veel kost als "beste koop" pindakaas nummer 3 (Dolce Vita). De Uni Pinda wordt echter niet aanbevolen.
 → Noem twee resultaten uit de test, waardoor de pindakaas van Uni Pinda vergeleken met de Dolce Vita mogelijk niet als "beste koop" wordt aanbevolen.

1 .....

2 .....

- 1p 24 De moeder van Klaas koopt ook wel eens pindakaas bij de supermarkt.
→ Bereken in twee decimalen wat het duurste potje pindakaas uit deze test kost. (Noteer het merk en de berekening)

.....

.....

.....

.....

.....

- 2p 25 De supermarkt besluit om op basis van de pindakaas-test een verkoopactie te starten, waarbij onderdelen uit de marketingmix worden gebruikt.
→ Geef van elk van de volgende stellingen aan of deze juist is of onjuist.

	juist	onjuist
De supermarkt laat 2.000 folders huis-aan-huis bezorgen. Dit is een vorm van plaatsbeleid.		
Voor de deur van de supermarkt kan het publiek pindasoep proeven. Dit is een vorm van promotiebeleid.		
De supermarkt neemt voor het eerst de 'beste koop' op in haar assortiment. Dit is een vorm van productbeleid.		

Arbeidsmarkt

Uit de krant:

Uitkeringsinstantie UWV verwacht dat de arbeidsmarkt verslechtert. Het aantal banen zal in 2013 afnemen met 85.000. Door de daling van de werkgelegenheid zal het aantal vacatures een dieptepunt bereiken.

- 1p 26 Waaruit bestaat de arbeidsmarkt?
- A het aantal beschikbare banen
  - B het aantal openstaande vacatures
  - C het geheel van vraag naar en aanbod van arbeid
- 1p 27 Doordat er steeds minder vraag is naar producten neemt het aantal banen af. Hoe noem je de werkloosheid die veroorzaakt wordt door een afnemende vraag naar producten?
- A conjuncturele werkloosheid
  - B regionale werkloosheid
  - C seizoenswerkloosheid
  - D structurele werkloosheid
- 1p 28 De totale afname in 2013 van 85.000 fulltime banen was gelijk aan 1,25% van de totale werkgelegenheid op 1 januari 2013.
→ Bereken hoeveel de totale werkgelegenheid op 1 januari 2013 bedroeg. Noteer je berekening.

.....

.....

.....

- 1p **29** De overheid heeft plannen om de bijstandsuitkeringen te verlagen. De overheid heeft twee argumenten om deze uitkeringen te verlagen. Bezuinigen is het eerste argument. Het tweede argument wordt in de volgende zinnen verwoord.
→ Kies in de zinnen de juiste woorden.

De verlaging van de bijstandsuitkering leidt tot een (1)..... groter/kleiner... verschil met het minimumloon. Hierdoor zullen mensen met een bijstandsuitkering (2)...wel/niet... sneller op zoek gaan naar een baan.

(1) .....

(2) .....

- 2p **30** Als je werkloos bent, kun je je inschrijven bij het UWV.
→ Geef twee redenen waarom je je inschrijft als werkzoekende bij het UWV.

1 .....

2 .....

- 2p **31** Als je werkloos bent of wordt, heeft dit zowel economische als sociale gevolgen.
→ Geef van beide gevolgen een voorbeeld.

1 Economisch gevolg: .....

.....

2 Sociaal gevolg: .....

Van de website van de Stichting Lalibela
Al meer dan tien jaar bestrijdt Stichting Lalibela de armoede in het Ethiopische stadje Lalibela door middel van diverse projecten. De activiteiten van de stichting werpen hun vruchten af. Alle kinderen kunnen naar school, ook de gehandicapten. Tal van kinderen hebben zo een beroep geleerd en hebben daarna werk gevonden. Daarnaast hebben veel families met onze hulp eigen middelen van bestaan opgebouwd.

1p 32 Hoe noemen we de genoemde vorm van hulp?

- A Noodhulp
- B Noodzakelijke hulp
- C Structurele hulp

2p 33 Leon verricht sinds kort vrijwilligerswerk voor de Stichting Lalibela. Hij heeft op school geleerd welke kenmerken een ontwikkelingsland als Ethiopië heeft.

→ Geef van elk van de volgende kenmerken aan of dit wel of niet hoort bij een ontwikkelingsland.

	wel	niet
goede infrastructuur		
ondervoeding		
laag nationaal inkomen per persoon		

1p 34 Batheba, een jonge man uit Lalibela, wil graan gaan verbouwen. Leon mag namens Stichting Lalibela aan Batheba een microkrediet verstrekken. Een microkrediet is een kleine lening aan ondernemende mensen met een laag inkomen. De grootte van een microkrediet ligt meestal tussen de €20 en €1.000. De lening wordt gebruikt om kleine bedrijfjes op te starten of een zetje in de goede richting te geven. Gegeven zijn twee stellingen.

→ Geef bij elke stelling aan of deze juist is of onjuist.

	juist	onjuist
Als Batheba zijn benodigde materialen in Nederland moet inkopen is er sprake van gebonden hulp.		
Als Batheba een microkrediet ontvangt moet hij dat ook terugbetalen.		

Het nadeel van een microkrediet is dat het rentepercentage hoog is, soms wel 20%. Stichting Lalibela rekent maar 3,6% rente per jaar in plaats van 20%.

- 1p 35 Batheba leent (omgerekend in euro's) € 750 van Stichting Lalibela.
→ Bereken hoeveel rente Batheba in euro's per jaar bespaart door het krediet van Lalibela te nemen en niet tegen 20% te lenen. Schrijf je berekening op.

.....
.....
.....

- 1p 36 Het graan dat Batheba verkoopt, vindt men lekker. Batheba maakt wel € 200 winst per jaar. Dit is 17,6% boven het gemiddeld inkomen per hoofd per jaar.
→ Bereken in twee decimalen het gemiddeld inkomen per hoofd per jaar van de bevolking. Noteer je berekening.

- 1p 37 De winst die Batheba gemaakt heeft, gebruikt hij om personeel aan te nemen. Hij helpt hiermee ook de economie van Ethiopië op gang. Als meer bedrijven meer personeel aannemen, heeft dit effect op de werkgelegenheid. Dit gaat in verschillende stappen, die hieronder genoemd zijn.

- 1 Er wordt meer personeel aangenomen.
- 2 De bestedingen nemen toe.
- 3 De productie moet toenemen.
- 4 Er zijn meer mensen met een inkomen.
- 5 Er ontstaat meer werkgelegenheid.

→ Zet de stappen in de juiste volgorde. De stappen 1 en 5 zijn al ingevuld.

1 → ... → ... → ... → 5

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.